

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата юридичних наук, доцента **УЛЮТІНОЇ Олени Анатоліївни**
на дисертацію **ПОТЬОМКІНА Сергія Олексійовича**
на тему: **«Правовий механізм судового контролю за виконанням судових рішень
в адміністративному судочинстві»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»
галузі знань 08 «Право»

Актуальність рецензованого дисертаційного дослідження зумовлена існуванням проблеми тривалого невиконання судових рішень у адміністративних справах, що набрали законної сили, що призводить до порушення закріплених у ст. ст. 55, 129 Конституції України права на судовий захист та справедливий суд та обов'язковості судового рішення як однієї із засад судочинства.

Запровадження і подальший розвиток інституту судового контролю в адміністративному судочинстві мали на меті подолати зазначену проблему. Попри наявність певного позитивного ефекту від здійснених законодавчих змін невиконання або несвоєчасне виконання судових рішень, що набрали законної сили, залишається однією із найбільш частих підстав звернення громадян України до Європейського суду з прав людини. З аналізу актуальної судової практики вбачається, що значна кількість судових рішень у спорах із органами державної влади та місцевого самоврядування, ухвалених на користь приватних осіб, виконується несвоєчасно, неповно або не виконується взагалі, що свідчить про недостатню ефективність існуючих процедур та зумовлює необхідність пошуку шляхів удосконалення процедури виконання судових рішень та механізмів, направлених на належне їх виконання.

Таким чином, обрана дисертантом тема дослідження є своєчасною, актуальною, доцільною та має значне теоретичне та практичне значення для вирішення зазначеної вище проблеми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Сергія Потьомкіна характеризується системним підходом до предмету дослідження. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного законодавства, статистичних матеріалів та матеріалів судової практики. Доведеність наведених дисертантом висновків базується на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання.

У дисертації використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, які забезпечили всебічність, об'єктивність і системність аналізу досліджуваних явищ.

Діалектичний метод використано при дослідженні підходів науковців до розуміння теоретико-правових категорій «правовий вплив», «правове регулювання», «правовий механізм», «судовий контроль», «юридичний факт», «процесуальна форма» та інших, виокремленні спільних рис та протиріч між поглядами (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 2.4). Формально-логічний метод та його прийоми (аналіз, синтез, порівняння тощо) було застосовано протягом всього дисертаційного дослідження для виокремлення підходів до розуміння застосовуваної у дисертаційному дослідженні термінології, дослідження

поглядів, їх порівняння, формулюванні авторського погляду на предмет дослідження, при визначенні завдань і напрямів вдосконалення адміністративного процесуального законодавства України тощо (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.1, 3.2). Герменевтичний метод було застосовано при аналізі та інтерпретації положень чинного законодавства, судової практики та наукових праць (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Системно-структурний метод активно використовувався при дослідженні структури правового механізму в цілому та правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві зокрема, ролі й значення його окремих структурних елементів, їх взаємозв'язку та взаємодії (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод було застосовано при дослідженні нормативно-правової бази та механізмів функціонування судового контролю в адміністративному судочинстві України та зарубіжних держав (підрозділ 3.1). Історико-правовий метод було використано для простеження формування проблеми тривалого невиконання судових рішень у правовій системі України та спроб держави вжити заходів для її подолання (підрозділ 3.1). Метод прогнозування та функціональний метод застосовувалися при розробленні рекомендацій щодо вдосконалення нормативного регулювання судового контролю в адміністративному судочинстві (підрозділ 3.2).

Структура дисертації дозволила автору повною мірою охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

У **вступі** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, а також відомості щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження, перелік наукових конференцій, де було апробовано основні положення роботи.

У **першому розділі** автором розкрито теоретико-правові засади судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві, зокрема теоретико-правовий аналіз правового механізму як понятійної категорії, методологічні підходи до розуміння сутності судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві; також мету та завдання правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві.

Другий розділ присвячено аналізу окремих елементів структури правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві. Зокрема, у ньому досліджено: правову норму як елемент правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві; юридичні факти як елемент правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві; правовідносини як елемент правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві, правозастосування як елемент правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві.

У **третьому розділі** розглянуто проблемні аспекти застосування процедур судового контролю, досліджено зарубіжний досвід низки європейських країн у сфері судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві, запропоновано напрями вдосконалення правового регулювання даної сфери.

Висновки містять сформульовані дисертантом авторські позиції, що кореспондуються із завданнями дисертаційного дослідження, є цілісним викладом здобутих та випрацьованих

наукових положень, що містять теоретичні та практичні рекомендації щодо удосконалення правового регулювання правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві України.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки й пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних і практичних питань судового контролю за виконання судових рішень в адміністративного судочинстві як правового механізму; законотворчій діяльності – дисертаційне дослідження містить низку пропозицій, направлених на вдосконалення законодавства України щодо здійснення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві, викладених у Проєкті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про правовий механізм судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві»; правозастосовній і практичній діяльності – для підвищення ефективності діяльності судів, суб'єктів владних повноважень – боржників, органів та осіб, що здійснюють примусове виконання рішень, адвокатів, інших учасників судових проваджень при здійсненні процедур судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві; освітньому процесі – для викладання і вивчення навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративно-процесуальне право України», інших дисциплін, що стосуються адміністративного судочинства України, для підготовки підручників, навчальних посібників, монографій, матеріалів для лекційних і практичних занять, розроблення методичних рекомендацій тощо; просвітницькій роботі – для підвищення рівня правової обізнаності громадян щодо існуючих правових засобів забезпечення реального виконання судових рішень в адміністративному судочинстві, і можливості ефективної реалізації завдяки цим засобам права на судовий захист.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові результати, запропоновані у дисертації, висвітлено у 8 наукових працях, з яких 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подано автором для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. У першому розділі автор ґрунтовно аналізує загальні засади судового контролю, однак, в роботі не достатньо чітко розкрито межі між здійсненням правосуддя як діяльністю судової гілки влади та втручанням у дискреційні повноваження органів виконавчої влади. На нашу думку, надмірний судовий контроль може призвести до втручання у дискреційні повноваження суб'єкта владних повноважень – відповідача та порушити, таким чином, конституційний принцип поділу влади. На етапі публічного захисту варто уточнити, де саме, на думку здобувача, пролягають межі судового контролю, адже без визначення цих меж правовий механізм не може функціонувати збалансовано.

2. У розділі 2 дисертаційного дослідження автор ретельно досліджує структуру правового механізму судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному

судочинстві, однак, у роботі недостатньо розкрито правовий статус і роль низки суб'єктів правовідносин судового контролю. Поза детальною увагою здобувача залишилася роль органів Державної виконавчої служби України, приватних виконавців, органів Державної казначейської служби України як динамічного елемента правовідносин, що складаються у межах процедур судового контролю.

3. У межах дисертаційного дослідження не достатньо чітко розмежовано особливості судового контролю, що здійснюється за ініціативою суду, та за ініціативою особи, на користь якої ухвалено судові рішення, і яка не є суб'єктом владних повноважень, за процесуальною формою, передбаченою ст. ст. 382–382-3 Кодексу адміністративного судочинства України. Вбачається, що ці форми відрізняються за структурою юридичних фактів, складом суб'єктів та правозастосовчими актами.

Попри це, викладенні зауваження є дискусійними та мають, здебільшого, уточнювальний та рекомендаційний характер, та не впливають на позитивну оцінку дисертації, яка характеризується єдністю змісту, комплексністю дослідження, його новизною й актуальністю питань, розкритих у роботі.

Загальний висновок. Таким чином, зміст роботи відображає основні положення дисертаційного дослідження. Робота є завершеною самостійною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані висновки, що розкривають поставлені наукові завдання, та мають вагоме теоретичне та практичне значення для галузі знань 08 «Право».

Отже, дисертація на тему: «Правовий механізм судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Потьомкін Сергій Олексійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Рецензент професор кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат юридичних наук, доцент Олена УЛЮТІНА